

ዳኞች፡- አልማው ወሌ

ዓሊ መሐመድ

ተክሊት ይመሰል

እንዳሻው አዳነ

ቀነዓ ቂጣታ

አመልካች፡- አቶ ባልቻ አበበ - አልቀረቡም

ተጠሪ፡- ወ/ሮ አልማዝ ዓሊ - ቀርቦዋል

መዝገቡ የተቀጠረው መርምሮ ፍርድ ለመስጠት ነው። በመሆኑም ተመርምሮ የሚከተለው ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

ይህ የሰበር አቤቱታ ሊቀርብ የቻለው አመልካች የሎሜ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 44429 በ12/12/2006 የሰጠውን ብይን የምስራቅ ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 38920 በቀን 09/04/2007 ዓ.ም የሻረው ቢሆንም የአሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ምስራቅ ችሎት በመ/ቁ 200327 በቀን 01/07/2007 የስር ፍ/ቤትን ውሳኔ የሻረ እና የአሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት በመ/ቁ 204019 በ17/07/2002 ዓ.ም መሠረታዊ ስህተት አልተፈጸመም በማለቱ በዚህ ሰበር ችሎት ታይቶ ይታረምልኝ በማለታቸው ነው።

ጉዳዩ የቀረበው የጡረታ አበልን አስመልክቶ ከፍቺ በኋላ ስለሚኖረው ውጤት ነው በስር ፍርድ ቤት ከሳሽ የነበሩት ተጠሪ ሲሆኑ አመልካች ተከሳሽ ነበሩ። የክሱ ይዘት በአመልካችና በተጠሪ መካከል የነበረው ጋብቻ በፍቺ ከተጠናቀቀ በኋላ የንብረት ክፍፍል አድርገዋል ፤ አመልካች በተጠሪ ኪራይ ቤት ላይ የተደገፈውን ቤትና ሱቅ አፍርሶ ያንሳልኝ የጡረታ አበልም እንድንካፍል ይወሰንልኝ የሚል ነው። አመልካችም በሰጠው መልስ ሱቁን አስመልክቶ በ5/11/2006 የተጻፈ የስምምነት ደብዳቤ አለ በዚህ መሠረት ቀበሌው አካፍሎን ተለያይተናል። የጡረታ አበልን አስመልክቶ የማግኘት መብት የላትም ብሏል። ፍርድ ቤቱም መርምሮ የሞጆ ከተማ ቀበሌ 02

አስተዳደር በቁጥር 602/930/2006 በ7/11/2006 በተጻፈ ደብዳቤ በ5/11/2006 ዓ.ም የተስማሙ መሆኑን የገለፀ በመሆኑ ቤቱን አፍርሶ እንዲያነሳ በማለት የቀረበውን አልተቀበልኩም የጠረታ አበል አመልካችና ተጠሪ አብረው በቆዩ ወቅት ከደመወዝ ላይ ተቆርጦ ሲከማች የኖረ በመሆኑ እንደጋራ ሀብት የሚወሰድ ነው ስለዚህ እኩል ይካፈሉ በማለት ሲወስን አመልካች በዚህ ውሳኔ ያቀረቡትን ይግባኝ የተመለከተው የምስራቅ ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት አመልካች በጠረታ የሚኖር በመሆኑ በኦሮሚያ የቤተሰብ ህግ አንቀጽ 78/1/ መሠረት አብረው ሠርተው የሚያገኙትን እንጂ የጠረታ አበልን አይጨምርም በአዋጅ ቁ 45/95 አንቀጽ 44 የጠረታ አበልን እኩል ይካፈሉ የሚል መሠረታዊ ህግ ያለው ስላልሆነ ተቀባይነት የለውም የቀበሌ ቤት በስምምነት በኪራይ የሚገኝ ነው የግል ንብረት አይደለም ተጠሪ የግል ቤት እንዳላት ከሞጆ ከተማ ቀበሌ 02 የተጻፈ ደብዳቤ ያለ በመሆኑ የቀበሌውን ኪራይ ቤት እንድትለቅ በማለት ወስኗል።

የአሁን ተጠሪ ለኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ምስራቅ ምድብ ችሎት ያቀረቡትን ይግባኝ ፍርድ ቤቱ ተመልክቶ የኦሮሚያ የቤተሰብ ህግ አዋጅ 83/96 አንቀጽ 78/1/ ባልና ሚስት በጋብቻ ውስጥ እያሉ የግልም ሆነ የጋራ ንብረት ከጋራ ንብረት ላይ የሚገኝ ገቢ ሁሉ የጋራ ንብረት እንደሆነ አስቀምጧል። በግል ጥረት የሚገኘው ደመወዝ ላይ የሚቆረጠው የጋራ ንብረት እንዲሆን ነው ጠረታ አዋጅ 345/1995 አንቀጽ 7 የጠረታ ገንዘብ ከደመወዝ የሚቆረጥ ነው ሠራተኛው የሞተ እንደሆነ ሚስት የሚከፈላት ጠረታ ገንዘብ ግማሹን እንደሆነ አንቀጽ 35 ደንግጓል ስለዚህ ከ1960 ጀምሮ ባልና ሚስት ሆነው ከጋራ ደመወዝ ሲቆረጥ የቆየው ገንዘብ ጠረታ በሚወጣ ጊዜ የሚከፈለው ገንዘብ ስለሆነ የጋራ ነው እኩል ይካፈሉ የመንግስት ቤትን በተመለከተ ደሀ ለሆኑ የግል ቤት መስራት ለማይችሉ አቅመ ደካማ ተከራይተው እንዲኖሩ ነው ተጠሪ የግል ቤት እንዳላት አላስተባበለችም ስለዚህ ቤቱ ለአሁን አመልካች ሊሆን ይገባል በማለት የቀበሌ ቤት እንድታስረክብ ብሏል። የኦሮሚያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎትም መሠረታዊ ስህተት የለውም በማለት አፅድቋል።

የአመልካች የሰበር አቤቱታ የቀረበው ይህንን በመቃወም ሲሆን የሰበር አቤቱታው በአጭሩ አመልካች የመንግስት ሠራተኛ ሆኜ የተቀጠርኩት ተጠሪን ከማግባቱ 2 ዓመት በፊት ሲሆን ተጋብተን ብዙ ልጆች ወልደን ጋብቻችን በፍቺ ከተቋረጠበት 2006 ዓ.ም በፊት በጠረታ ተገልጬ ኖረናል። አብረን በመኖር ላይ ሳለን እኔ ቀድሜ ብሞት ግማሽ ጠረታ የማግኘት መብት እንዳላት የማይካድ ቢሆንም ከፍቺ በኋላ በእኔ ድካም የተገኘውን የጠረታ አበል እንድትካፈል የተሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ ስህተት ያለበት በመሆኑ በሰበር ታይቶ ይታረምልኝ የሚል ነው። ፍርድ ቤቱም ይህንን አቤቱታ መርምሮ ባልና ሚስት ጋብቻቸው ከፈረሰ በኋላ ለአንደኛው ወገን ይከፈል የነበረ ጠረታ ለሌላኛው ወገን ሊከፈል የሚገባ መሆን አለመሆኑን ከአዋጅ ቁ 345/95 አንቀጽ 7

እና ከቤተሰብ ህጉ ዓላማ አንጻር ለመመርመር ያስቀርባል በመባሉ ተጠሪ በሰጠችው መልስ ስለቀበሌ ቤት እና ውርስ ቤት በተመለከተ የተነሳው ክርክር በሌላ ፍርድ ቤት እየታየ መሆኑን በመግለጽ ያስቀርባል ከተባለው ነጥብ አንጻር ሲመረመር አመልካች የ9 ወር ደመወዝ ከወሰደ በኋላ ነው ጋብቻ የመሰረትነው፤ በአመልካች መ/ቤት በጡረታ ተመዝግቦ የጡረታ አበሉን 7 ዓመት ሙሉ አብረን ተጠቅመናል ስለዚህ የጋራ በመሆኑ ልንካፈል የሚገባ ሲሆን በህይወት መኖርና ከዚህ ከጡረታ አበል ድርሻዬን ብቻ እንጂ የአመልካችን የሚመለከት አይደለም። የሚል ነው አመልካችም የመልስ መልስ አቅረበዋል።

የጉዳዩ አመጣጥ ከላይ የተመለከተው ሲሆን እኛም የግራ ቀኙን ክርክር ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ያስቀርባል ከተባለው ነጥብ አንጻር አግባብነት ካላቸው ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ መርምረንዋል።

ከክርክሩ ሂደት መገንዘብ የሚቻለው አመልካች እና ተጠሪ በባልና ሚስትነት ተጋብተው አብረው በሞጆ ከተማ ውስጥ ከ40 ዓመት ላላነሰ ጊዜ የኖሩ ቢሆንም ጋብቻቸው በፍቺ በመጠናቀቁ የፍቺ ውጤት በሆነው የንብረት ክፍፍል ክርክር አድርገዋል። ተጠሪ እና አመልካች በዚህ የንብረት ክፍፍል ላይ በስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ እያገኘ በመጣው የቀበሌ የኪራይ ቤት ባለ ይዞታነት አስመልክቶ በሌላ ፍርድ ቤት ክርክር ላይ በመሆናቸው በዚህ መዝገብ አልተመረመረም ሆኖም የአመልካችን የጡረታ ክፍያ አስመልክቶ የስር ፍርድ ቤት የጋራ በመሆኑ ሊከፈል ይገባል በማለት የሰጡትን ውሳኔ መሠረት በማድረግ ተመርምሯል። አመልካችና ተጠሪ አመልካች ከጋብቻ በፊት በመንግስት ሥራ ላይ የጡረታ መዋጮ እየከፈሉ የቆዩበትን ጊዜ በተመለከተ 2 ዓመት እና 9 ወር በማለት ከመለያየታቸው ውጭ በጋብቻ የቆዩበትን ጊዜ እና በጋብቻ ውስጥ እያሉ አመልካች በጡረታ ከሥራው መገለጡን አስመልክቶ ልዩነት የላቸውም። ስለሆነም በዚህ ላይ ምላሽ ማግኘት የሚገባው ከተጋቢዎቹ አንዱ በጡረታ የሚተዳደር በሆነ ጊዜ ጋብቻው በፍቺ ቢጠናቀቅ የጡረታ አበል ክፍያው በጋብቻ ወቅት በተደረገ መዋጮ ወደፊት የሚከፈል በመሆኑ የጋራ ሆኖ ለተጋቢዎች የመክፈል ውጤት ይኖረዋል ወይስ አይኖረውም የሚለው ነው።

የጡረታ ገንዘብ ምንጩ ምን እንደሆነ በወቅቱ ተፈጻሚነት በነበረው በመንግስት ሠራተኞች የጡረታ አዋጅ ቁጥር 345/1995 አንቀጽ 5 እንደተመለከተው ከአሰሪው ስድስት በመቶ /6%/ ከመንግስት ሠራተኛው አራት በመቶ /4%/ ነው። እዚህ ላይ የአሁን ተጠሪ መከራከሪያ በጋብቻ ውስጥ በነበርን ጊዜ ከአመልካች ደመወዝ እየተቀነሰ የሚከፈለው 4% በኦሮሚያ የቤተሰብ ህግ አዋጅ ቁጥር 83/96 አንቀጽ 78/1/ መሠረት የጋራ ከሆነው ደመወዝ በመሆኑ የጡረታ አበሉ የጋራ ሊባል ይገባል በሚል ሲሆን አመልካች ደግሞ የሚከራከረው የጡረታ አበል የሚከፈለው ለአመልካች ነው ተጠሪ ልትካፈል የምትችለው በጋብቻ ውስጥ ሳለን ብሎት ብቻ ነው ከፍቺ በኋላ

ግን ልትካፈል የሚያስችል መብት የላትም በማለት ነው። በመሠረቱ ለጡረታ ተብሎ ከህግ በመነጨ ቅድመ ሁኔታ የሚከማች ገንዘብ ባል ወይም ሚስት ካከማቹት ተጠራቅሞ እራሱን ችሎ ለክፍያ ይውላል ወይም ይሸፍናል ተብሎ መደምደሚያ ሊያሰጥ የሚችል አይደለም። የጡረታ አበል ለአንድ ሠራተኛ የሚከፈለው ዕድሜው በገፋበት እና ጉልበቱ በደከመ ጊዜ መጠሪያ የሚሆነው ለመኖር የሚያስፈልገውን ወጪ በከፊልም ቢሆን በመሸፈንና ማህበራዊ ደህንነቱን ዋስትና ለመስጠት መንግስት ካለው የማህበራዊ ደህንነት ዋስትና ፖሊሲ የመነጨ በመሆኑ እንደማንኛውም ገቢ የጋራ ንብረት ነው የሚባል እንዳልሆነ የሰበር ችሎት በመ/ቁ 34384 አስገዳጅ የህግ ትርጉም ሠጥቶበታል። አመልካችና ተጠሪ በጋብቻ በነበሩ ጊዜ አመልካች ጡረታ አበል ማግኘት መጀመሩን 7 ዓመት መኖራቸውን ከዚህ በኋላ ፍቺ የተፈፀመ መሆኑ በስር ፍ/ቤት በማስረጃ የተረጋገጠ ሆኖ የሚገኝ ፍሬ ነገር ነው። አመልካች በጡረታ ከተገለሉ በኋላ ፍቺ መፈፀሙን ምክንያት በማድረግም የጡረታ አበል ሊካፈል አይገባም የሚለውን መከራከሪያ ያነሳሉ በመንግስት ሠራተኞች ጡረታ አዋጅ 345/95 አንቀጽ 35 ለሚች ሚስት ወይም ባል የሚከፈለውን የጡረታ አበል ሲደነግግ ሚች ያገኝ የነበረውን የጡረታ አበል 50% /4ምሳ በመቶ/ የሚሆን እና ሆኖም ይህንን በመቀበል ላይ እያለ ካገባ በመክፈል ላይ ያለ አበል እንደሚቋረጥ ያመለክታል። ከዚህ ድንጋጌ መረዳት የሚቻለው ባልና ሚስት በጋብቻ ውስጥ ሳሉ የጡረታ ባለሙሉት የሆነው ባል ወይም ሚስት ከሞቱ ስለሚኖር የጡረታ አበል ክፍያ ነው ስለሆነም ባል ወይም ሚስት የጡረታ አበል ተጠቃሚ ሆነው ባሉበት ፍቺ ቢከሰት የጡረታ መብት ተጠቃሚ የሆነው ባልና ወይም ሚስት የጡረታ አበል ለባል ወይም ለሚስት ሊያካፍል የሚገባ ስለመሆኑ አይደለም። ስለሆነም የአመልካች የጡረታ አበል ለተጠሪ ሊከፈል ይገባል በማለት የስር ፍ/ቤቶች የደረሱበትን ድምዳሜ መሠረታዊ ስህተት ያለበት በመሆኑ የሚከተለው ተወስኗል።

ው ሳ ኔ

1. የሎሜ ወረዳ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 44429 በ12/12/2006 የኦሮምያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ምስራቅ ችሎት በመ/ቁ 200327 በቀን 01/07/2007 ዓ.ም እና የኦሮምያ ጠቅላይ ፍርድ ቤት ሰበር ችሎት በመ/ቁ 204019 በቀን 17/07/2002 የሰጡት ፍርድ በፍ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
2. የምስራቅ ሸዋ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ 38920 በቀን 04/04/2007 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በውጤት ደረጃ ፀንቷል።
3. አመልካች የሚያገኘው የጡረታ አበል የጋራ ንብረት ተደርጎ ለተጠሪ ሊካፈል አይገባም ብለናል። ግራ ቀኙ በዚህ ችሎት ያወጡትን ወጪና ኪሳራ ይቻቻሉ።

መዝገቡ ተዘግቷል። የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት። ት/ጌ